

Anul V. Cluj, 1907.

REVISTĂ CULTURALĂ ILUSTRATĂ

ȚĂVĂȘUL

Intemeietorul revistei:

Dr. Elie Dăianu.

Editor și red. respons.:

Petru P. Barițiu.

— Apare în fiecare săptămână. —

Prețul abonamentului pe an 6 cor.; în străinătate: 8 cor.

Adresa: Cluj (Kolozsvár) strada Jókai nr. 6.

Tipografia »Carmen« Petru P. Barițiu în Cluj.
1907.

La administrația »RĂVAȘULUI« se află următoarele cărți:

1. »**Predicile lui Petru Maior**« pe Dumineci și Sărbători. Ediție cu lit. lat. de Dr. E. Dăianu, broșurată 6 cor, legată frumos în pânză, cu călcăiu de piele, și inscripție aurită, 7 cor.

2. »**Propovedaniile lui P. Maior**«, predici la înmormântări, broșurate 3 cor; legate ca și predicile celelalte 4 cor.

3. »**Statul, Biserica și Școala**, de Sarmaságh Géza, trad. I. N. Pop. Carte premiată de facultatea teologică a universității din Budapesta. Cu o prefață de Dr. E. Dăianu. Prețul 1 cor. 50 fil.

4. »**Roadele mlei Creștinești**«, de Teod. Câmpianu. Cu o prefață de Dr. E. Dăianu. Volum de cuprins pedagogic moral, elegant tipărit cu număroase ilustrațiuni. Prețul 3 cor.

5. »**O alegere de episcopi moldoveni**« în 1557—8, de N. Iorga, cu 2 ilustrațiuni. Prețul 10 fil.

6. »**Castelul din carpați**« roman de Jules Verne, trad. în românește de V. Onișor, ed. Dr. E. Dăianu. Cu mulțime de chipuri. Prețul 1 cor. 60 fil.

7. »**Mama Sfântului Augustin**« de Episcopul Emil Bougaud, trad. de Salba. Frumos legată în pânză 4 cor. Broșurată 3 cor.

8. »**Cartea Durerii**« de Em. Bougaud, trad. Iac. A. Nicolescu. Carte de mângâiere recoamandată de consistorul din Blaj. Broșurată 1 cor. 50 fil. Legată frumos în pânză și aurită 2 cor. 50.

9. »**Suplex Libellus Valachorum**«. Latinește și românește, tradus de Dr. E. Dăianu. Prețul 1 cor.

10. »**Cărțile Săteanului Român**« Nr. 1. »*Schițe din popor*«, de G. Stoica. Prețul 10 fil. — Nr. 2. »*Păcatele noastre*«, de P. Suciuc. Prețul 15 fil. — Nr. 3. »*Despre păcatele sătenilor*«, căzanie populară de Ioan Roman. Prețul 20 fil. — Nr. 4. Povești din satul nostru: »*Dimu Maicii*«, de Ioan Isaic. Prețul 10 fil.

La comande să se adaugă și 5% porto postal.

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp.:
Petru P. Barițiu

Adresa: Jokai u. 6.
Pe 1 an (52 nri de câte 16 pag.) 6 cor.
Pe o jumăt. de an (26 de nri) 3 cor.

Intemeietorul foi:
Dr. E. Dăianu.

Eară și eară politică.

Cerem toate și cele mai umilite scuze dela geniul suveran al Culturei, căreia am închinat acest modest organ, dacă iară delăturăm cauza ei de pe puținele pagini, ce ne stau la dispoziție, pentru a trata iarăși, ca într'o vreme de mult, chestii politice cu totul ingrate și supărătoare.

N'avem însă ce face. Politica a luat la noi de nou, o direcție de patimă și violență, care tot mai mult o îndepărtează de cărarea cinstită a culturei. În aceasta a sa pornire politica noastră, lipsită de organizația recerută, de principii, autorități și foruri, în loc de a aduce vr'un succes cât de cât — rod sigur numai al unei lupte disciplinate și bine cărmuite — ne surprinde tot numai cu bombe și bombasticisme, care de care mai primejdioase, cari provoacă agitații și zguduirii nefolositoare, ce stăpânesc nervii pe un moment, pentruca mai apoi descordând totul, să lase dezastre în urma lor.

Bombele și bombastele acestea, pricinuite de nesocotința unor firi nenorocite, țifnoase și maniace, ajunse prea curând în locuri de frunte ale vieții publice, de unde se dau cuvintele de ordine, ating brusc, de obicei cele mai gingașe chestiuni, cari totdeauna au fost tratate la noi cu respect și cuvenită fineță.

Și astfel în totdeauna urmează cea ce prevede proverbul, că o sută de cumiți nu pot scoate din fântână peatra pe care a arunca'o un... — după părerea lui — mai cuminte decât toți; de aci apoi zolirile și svârcolirile pe cât de pătimășe, pe atât de zădarnice și nerodnice.

Ori cât am dori deci să ne ocupăm noi escluziv numai cu chestiunile neglese, dar totdeauna mulțămitoare, ale culturii, — în mijlocul involburării acesteia politice, favorizată mai mult de furtuna, decât de zeița Fortuna, — nu putem să nu ne oprim, din când în când, și la isprăvile ei năzdrăvane, pentrucă, n'ai ce-i face, feliul de politică al unui popor este totdeauna caracteristica și măsura culturii sale.

Cu sânge rece!

Sunt bombe — se zice — cari din feliul lor esplodează târziu, după ce au fost așezate, așa cât cel ce le plasează are vreme destulă să dispară, dacă vrea, sau chiar să zădărnicească esplodarea lor, dacă ar reveni la gânduri mai bune. Așa fel de bombă — bine înțeles bombă de vorbe, nu de ecrasit — a fost bomba aceea, pe care d-l Vaida a plasat-o în discursul său de obstrucție, în forma unor stihuri inzultătoare, ungurești, cari vatămă adânc onoarea națională atât a Românilor, cât și a Maghiarilor.

Cum de d-l Dr. Vaida, un vorbitor așa de prolix și abundant, a recurs la astfel de material străin și neparlamentar, asta nu o cercetăm acum. Constatăm însă, că a plasat în discursul său această bombă primejdioasă, a învelit-o în cuvinte cu jumătate gură rostite, ca să nu esplodeze imediat, și re bene gesta — după gustul său politic — a lăsat-o să esplodeze ca mâne, când versurile vor apărea în foaia oficioasă, din Budapesta, numită »Monitorul Parlamentului«. A și esplodat și esplosiunea aceasta a umplut de spaimă pe autor, l'a acoperit de fumul și funinginea inzultelor, poate și de rane grele politice, dar a mai pricinuit

și alte mari pustiiri în jur, aproape și departe, în cercuri largi. Intre aceste pustiiri și ruine putem număra: disensiunea deputaților naționaliști, nimicirea obstrucțiunii — care se făgăduia a ținea 3—4 săptămâni și n'a ținut una — primirea deci în general a proiectului celui mai stricăcios pentru cultura noastră națională, oprirea multor adunări de protestare și stângenirea întregii acțiuni extra-parlamentare, care așa de frumos pornise și așa de cu vrednicie curgea, încât impunea și contrariilor nostri politici. În fine, ca efectul principal și cauza celor mai multe rele, esplosiunii acesteia i-a urmat provocarea, în întreagă țara, a celei mai aprinse uri seculare împotriva Românilor.

Presă noastră ușuratică nu s'a gândit nici de astădată la aceste dezastre ale cauzei, ci căutând, ca totdeauna, mai mult la persoane, decât la principii, mai mult la interesele de clică, decât la adevăratele interese ale cauzei mari, a încercat să acopere cazul Vaida cu un alt scandal, și acățându-se de două persoane onorabile, figuri distinse ale vieții noastre publice, pe cari situația neplăcută i-a amestecat fără voie în acest incident, a încercat să aranjeze un fel de *linche politic*, făcând din doi stâlpi puternici ai cauzei românești doi »trădători« de neam. Pentruce? Pentrucă nu s'au solidarizat cu procedura lui Vaida, de care înșiși colegii lui Vaida s'au degajat, fiind ei cei dintâi, cari l'au desaprobat și pe care altfel nici un suflet românesc, de pricepere și greutate politică, nu l'a aprobat, pentrucă procedura lui nime nu o poate aproba.

Astfel s'a iscat după pustiirea primei detunături a bombei și o învălmășală urită în viața noastră publică, care însă neputând să repare nimic din urmările greșelei prime, a constituit în grabă greșala a doua, care poate să mai strice

şi ea foarte mult, dovedindu-le acestor vraci ai doftorului Vaida, cari s'au grăbit a se face salvatorii lui politici, cu condeiu, că şi în cazul acesta este: *medicina peior morbo*.

Dacă mai trebuia cuiva o probă, cât de desorganizaţi suntem noi politiceşte acum, s'a dat în urma acestei întâmplări ne mai pomenite. Pentru că în toată învălmăşala grozavă ce a urmat nu s'a văzut *nicăiri*, nici în parlament, nici afară, nici în presă, nici altundeva, *nimenia*, care să spună *un cuvânt autorizat, de ordine şi de disciplină*. De aceea toate părerile puerile se cred îndreptăţite, toate patimile înnăduşite sunt binevenite, ear laşitatea anonimilor merunţi ce se pitulesc după foile noastre, nici odată n'au avut ocazii mai binevenite pentru orgiile lor disgustătoare, ca în aceste zile.

Un singur fapt mai multămitor am observat, ca un oaz în tot pustiul acesta, pe care selbăticiunile omeneşti l'au umplut cu urletele lor — atitudinea şi de astădată cinstită şi cuminte a »*Gazetei Transilvaniei*«. Aci d-l Dr. Amos Frâncu de la primul moment a invocat intervenţia presidentului partidului naţional, — dar pe cât vedem în zădar — ear redacţia, condusă de venerabilul *Dr. Aurel Murăşanu*, a dat imediat cuvântul de ordine ce trebuia urmat de toţi în aceste zile, printr'un articol rezumat în titlul seu: *Sânge rece!*

Am urmat şi vom urma acest cuvânt de ordine, singur corect şi potrivit în aceasta situaţie plină de toate primejdiile, şi credem că urmând astfel şi toţi ceilalţi publicişti, vom reuşi cu timpul să limpezim situaţia deplin, spre a continua lupta, aşa de grea şi aşa de necesară, la care, ca în vremurile bune, cu toţii ne-am fost angajat pentru apărarea şcoalelor noastre româneşti.

Înainte cu câţiva ani, într'o zi, când par-

lamentul francez se afla în plină ședință, cineva aruncă de pe galerie o bombă, veritabilă, nu de câlți, Mare panică se produse între deputați, după detunătura ei, neizbutită din norocire. Președintele însă, — la *Jocul* său fiind, — după ce cercetă în grabă lucrul și văzu că ce este, își ocupă imediat scaunul și dând signalul cuvenit, spuse cuvintele celebre prin banalitatea lor: *Domnilor, ședința continuă!*

Sângele rece al prezidentului — l'a făcut neuitat în istorie — și a restabilit imediat ordinea. În lipsa unui *astfel* de prezident, macar sângele rece trebuie să prezidieze deci acum, și mai ales acum, și la noi. Altfel va fi tot mai rău, pentru-că: *Es ist der Fluch der bösen That...*

Crestături.

— Destăinuirii modeste!

Cât de slab stă cauza deputatului Dr. Vaida, chiar și în Viena, se poate închipui, din următoarele șire tipărite chiar în *Lupta* (nr. 76, pag. 10):

»Un om politic maghiar (!) prieten vechiu al Drului Vaida, care e de prezent la Viena, a făcut unui redactor al numitului ziar (e vorba de ziarul semit *Wiener Allg. Zeitung* — »Răvașul«) destăinuirii importante asupra perzeceției și intrigilor intensive, ce se poartă împotriva deputatului Vaida, pe care vreau cu ori ce chip să-l scoată din parlament, de oare-ce aceasta *figură* nu-i convine ministrului Apponyi, o răceală (?) care ajunge până la ură, prin faptul, că deputatul Vaida este un bărbat inteligent, care pe lângă știința medicală are vaste cunoștințe pe ori ce teren și prin aceasta impune chiar și adversarilor săi (Apoi, cum de tocmai »adversarului« Apponyi nu impune?» Răv.«)

»E greșala lui mare, că el ca

greco-catolic a pășit cu vorba și în scris pentru desbinarea bisericii unite de cea romano-catolică, cea ce l'a făcut nesuferit în ochii ministrului de culte«.

»S'a zis că (Vaida) e prea mic dușman al evreilor. În multele și *temeinicile* sale vorbiri n'a arătat nici odată o ură față de evrei. »Ca politic social se bucură de simpatii la *social-democrați*. Într'adevăr Drul Vaida n'a avut nici odată plăcerea, ca în parlamentul liberal (!»Răv.«) ungar să facă **observații de ordin social-creștin**. (Ce va zice Dr. Lueger? și Dl Iorga?» Răv.«) »Totdeauna a căutat să, desfășure o activitate *sănătoasă* cea ce s'a dovedit și cu ocazia vorbirii sale obstrucționiste, care a durat 4 ceasuri. Lui Apponyi însă nu-i plac aceste vorbiri la înțeles, cari taie prea mult în superioritatea gândirii lui, pe care voia să o *monopolizeze* în parlament.«

Acum dară știm, că e numai rivalizarea alor doi oameni superiori, nu altceva. Apponyi al lor — nu poate suferi pe Apponyi al nostru să-i facă concurență! Atât! și doar ceva destăinuirii...

— »Elöre«, foaia din Cluj, care a dat asemenea ziarului »A Nap« din Budapesta un faimos raport, că »Aprind Ardealul« — și de care ne-am ocupat, în firul actualelor intrigi, în numărul trecut, se lapădă de conivența românilor sei. Zice, că n'are colaboratori, nici interni, nici esterni, care se pri-

ceapă »limba valahă.« Dar atunci cine le-a tradus așa iute ce a scris »Răvașul?« Și cine le dă în acelaș număr foiletorul: »Halâl a kunyhóbar« irta A. Vlahuczsa. — Desigur d-l Alesandru Vlahuță nu scrie ungrește, nici de dragul lui »Elöre.«

Presa serioasă reprobă pe Vaida.

»Telegraful Român«, organul metropoliei ortodoxe române, inspirat de oameni foarte grei și serioși, cărora Vaida altfel le este foarte simpatic, pentru alte motive, scrie astfel:

»Cetitorii ziarului nostru își vor aduce aminte, că în mai multe rânduri am rugat pe deputații noștri din dieta țării să fie mai cruțători, mai concilianți în vorbirile lor parlamentare față de națiunea maghiară, reprezentată în dietă prin o imensă majoritate, pe lângă care ei dispar cu desăvârșire, să nu vatem, să nu provoace, ci să caute punctele de înțelegere cu Maghiarii, fiindcă în scopul acesta zu fost ei trimiși la dietă, iar nu pentruca să se resboiască cu Maghiarii.

»Când am dat sfaturile acestea deputaților noștri ne-am gândit la eventualitatea, că din vorbe aspre, rostite din partea reprezentanților poporului nostru în dietă, se pot naște conflicte grave, — dată fiind susceptibilitatea națională a celor din majoritate, — conflicte, cari nouă nu ne pot fi de nici un folos, ci din contră, pagubă și stricăciune ne vor aduce.

»Temerea noastră s'a împlinit. În ședința de Luni a dietei s'a întâmplat un incident foarte neplăcut pentru deputații noștri. Anume deputatul român Dr. *Alexandru Vaida Voevod* a intercalat în vorbirea sa rostită în contra proiectului de lege despre salarizarea învățătorilor dela școalele comunale și confesionale și o poezie ofenzătoare pentru Maghiari, (scrisă de un Român), pe care însă a cetit-o atât de încet, încât nu a auzit-o nime, nici chiar stenografii, cărora le-a dat-o apoi mai târziu, ca să o bage în vorbire, la locul potrivit.

A fost incorectă cetirea poeziei, dar și mai puțin la

loc a fost vărarea ei în protocolul stenografic al dietei. Natural, că prezidentul casei, auzind despre cele întâmplate, a făcut dietei comunicare în şedinţa de Marţi, şi a provocat pe d-l Vaida să-şi înainteze scuza, dar Vaida nu era de faţă.

Încă în şedinţa aceasta de Marţi se ridicase furtună mare în dietă în contra deputaţilor naţionalişti, dintre cari unii au trebuit să iee cuvântul şi să declare, ca nici ei nu aprobă procedura lui Vaida şi că în sara premergătoare clubul naţionaliştilor a adus chiar **conclus formal de reprobare.**

Furtuna provocată de acest incident a rămas însă şi e mare în dietă şi cine ştie de se va mai potoli. La tot cazul zile bune Vaida nu va mai avea în dietă şi poate că nu-l vor mai lăsa gălăgioşii nici să mai vorbească. Pe calea aceasta va fi adus apoi la tăcere unul dintre cei mai buni oratori parlamentari, pe cari îi avem în dietă, numai în urma unui pas al său foarte regretabil şi nesocotit. Dar va avea incidentul efect deprimător şi asupra celorlalţi deputaţi ai noştri, tocmai în momentele acestea de grea încercare, când aveau cea mai mare lipsă de îmbărbătare, pentruca să ducă mai departe lupta parlamentară — începută atât de bine — în contra proiectului de lege al contelui Appönyi.

Să le fie deci de învăţătură deputaţilor noştri cele acum întâmplate şi să se ferească de a mai provoca astfel de conflicte, cari, cum am spus, numai nouă ne strică, nu altora.»

În nrul următor (37) *Telegr. Român*, în articolul »Discuţia parlamentară asupra legii şcolare« revine asupra *incidentului neplăcut* — cum îl numise, şi zice:

»Au fost poeziile, pentru cari s'a născut în şedinţele următoare, de Marţi şi Mercuri, furtuna cea mare în dietă, despre care am vorbit în numărul trecut. A fost lucrul, pe care d-l Vaida nu trebuia să-l facă, în interesul cauzei pe care o apără în parlament, în interesul său propriu, — pentrucă acum a devenit cel puţin pe o vreme oarecare imposibil în dietă, — dar şi în interesul bunei cuviinţe. Ai noştri n'au să folosească armele pe cari le folosesc unii nesocotiţi din majoritate, n'au să inzulte pe nime, ci au să capaciteze şi să

convingă cu armele adevărului și ale dreptății. De aceea am reprobat aceea ce a făcut d-l Vaida în ședința aceasta.»

— *Drapelul* seriosul organ dela Lugoj, care reprezintă câțiva bărbați de greutate, și are obiceiul a judeca mai nepreocupat, decât alte foi românești, scrie astfel:

— »Un incident **regretabil** a provocat Marți scene furtu-noase în dietă, cari au culminat în insulte la adresa noastră...

Numai că experimentul d-lui Vaida s'a dovedit de foarte primejdios în atmosfera care și de altfel este saturată de materii explosive, cum este chiar dieta țerii, care nu numai nu s'a putut emancipa de sub influința curenților bolnăvicioase, cari frământă țeara într'o luptă sterilă, ci suferă înșasi în grad mare de boala exclusivismului șovinist, care a dat naștere acestor curente bolnăvicioase.

Și tocmai de aceea **trebuie să regretăm enorm** experimentul **nenorocit** al d-lui Vaida, deși nu suntem în drept a-i trage buna credință la îndoială. Dar trebuie să regretăm acest incident, pentru că a **agravat peste măsură** și în mod inutil situația și de altfel destul de grea a deputaților noștri în dietă.

Noi și în dietă și afară de dietă, trebuie să ne ferim nu numai de ori ce **provocare** din partea noastră, ci chiar și de **aparențele provocării**, întru cât stă această în puterile noastre.

E destul de mare suprafața de fricțiune între noi și puterea de stat, care mai mult sau mai puțin se identifică astăzi cu toate capriciile șovinismului nenorocit. Rostul deputaților noștri în dietă este tocmai a **reduce la minim** această suprafață de fricțiune, căci numai așa putem avea nădejde că va succeda a deschide calea bunei înțelegeri nu numai între noi și puterea de stat, ci și între noi și Maghiari și peste tot între toate popoarele țerii.

Noi nu ne putem pune pe punctul de vedere: ochiu pentru ochiu și dinte pentru dinte. Nu numai pentru că ne lipsește puterea, ci și pentru că nu este **politic**. Nu ne este iertat a răspunde la ori și ce năzdrăvanie șovinistă **cu o asemenea năzdrăvanie**.

Între toate împrejurările să fim bărbați și cu curajul convingerei, dar să nu fim **temerari**. Aici nu e vorba ca unul sau altul să-și arete vitejia, ci e vorba de croirea sortii popoarelor și a țerii. Să nu cădem nici în păcatele politicii

săsești, care renunță la toate atribuțiunile bărbăției numai să fie lăsată în neconturbata gustare a unor anumite beneficii, dar să nu uităm nici că curajul nostru poate duce la sfârșit bun pentru popor și țeară numai dacă e condus de înțelepciune, tact și cuminenie.

Șovinismul este o boală grea a țerii, o boală care poate deveni chiar fatală pentru existența țerii și tocmai de aceea trebuie să o tractăm cu aceeași îngrijire cu care tractează medicul conștiincios corpul cuprins de o boală așa grea.

Cele întâmplare nu le mai putem face neîntâmpate. De aceea nu au rost recriminările. Dar să învățăm nu numai din experiențele altora, ci și din ale noastre proprii.»

*

»Urmările greșelii«. Sub acest titlu »Tel. Român« revine, a 3-a oară, asupra cazului Vaida și face mai multe constatări, dintre cari relevăm următoarele:

»Am fost cei dintâi, cari am reprobato purtarea d-lui deputat Dr. Ales. Vaida-Voevod...

»Esperimentul însă nu a succes și urmările greșelii le simțim toți.

»...D-l Vaida a făcut un lucru, pe care și așa nu l'a aprobat nime dintre Români și nimeni nu s'a solidarizat cu Dsa, nici partidul din care face parte...«

»Telegraful« încheie: »Să considerăm deci toți de încheiat incidentul neplăcut, iar deputaților nostri să le dorim reculegere și precauțiune în acțiunile lor viitoare. Greșeli de acestea să nu se mai facă«.

— Ar fi de dorit, zicem și noi. Numai cât nici »Telegr. Român« nu e chiar precaut, dacă zice, că nu aprobă »felul« cum a fost executat d-l Vaida din partea unor domni din Cluj (chiar și dacă în *fond* ar fi avut dreptate»). Pentru că:

1) Nu a fost intențiunea d-lor din Cluj să execute pe d-l Vaida.

2) Nime nu-l poate executa pe d-l Vaida, dacă el singur nu se execută.

3) Deci »felul« e foarte indiferent, privind cu totul alt *fond*.

4) Intenţiunea domnilor din Cluj — să se ştie odată pentru totdeauna — a fost: să-şi apere *propria lor reputaţie* politică şi *cauza* ce o reprezintă în acest greu post.

5) N'au făcut-o aceasta din plăcere, nici din râvnă de a figura, — asta nu intră în moravurile acestor Domni — ci constrinşi de intriganţii aceia, cari au telegrafat la »Nap«, prezentându-i ca pe nişte incendieri ai Ardealului, sub şefia, sau în tovarăşia d-lui Vaida.

6) Nu era destul a tăgădui pur şi simplu, în chestiuni așa grave, insinuaţii atât de veninoase şi primejdioase, ci era de lipsă a da şi contra-probe.

7) Iată de ce Domnii Dr. Frâncu şi Dr. Dăianu au trebuit să accentueze deosebirea de vederi, în care se găseau în trecut şi de prezent cu d-l Vaida, a cărui tactică au reprobato şi până aci şi o reproabă mai ales acum.

8) Fie sigur »T. Rom.« şi ori cine, că aceşti Domni ar fi fost fericiţi, dacă ar fi putut să nu se *rostească* acum asupra cazului Vaida, ci ar fi putut privi *pasivi* la întreagă afacerea, ca nişte contrari ai tacticei, de care nu au nici o răspundere.

Nu li-s'a dat însă acest noroc; ar fi fost să fie prea frumos...

9) Dacă nu se trage la îndoială »bună credinţa« şi »buna intenţiune« a d-lui Vaida, care a greşit, să nu se tragă la îndoială nici bună credinţa şi buna intenţiune a acelor Domni, cari n'au făcut altceva, decât toţi Românii chiar şi »clubul« şi presa, şi toţi, cum însuşi »Telegr. Rom.« constată.

10) Deci: Ce ţie nu-ţi place, altuia nu face.

Cuvântul poporului: »Népszava.«

— Socialiştii reprobă procedura lui Vaida. —

În lumina falsă cu care presa noastră uşuratică a învăluit cazul nenorocit al D-lui Vaida, joacă un mare rol organul socialiştilor *Népszava*. Cu totul neorientaţi asupra momentelor hotărâtoare ale cazului, necunoscând din primul izvor efectul dezastros ce acest »stikli« l'a pricinuit, ai noştri foarte uşor s'au lăsat seduşi a crede, că d-l' Dr. V. n'a făcut nici o greşală, şi că isbucnirea grozavă a Maghiarilor, — în parlament şi presă — era numai o indignare artificială, nişte vociferări prefăcute şi viclene. Că să-şi formeze o apărare aşa falsă, a contribuit mult un articol în acest senz al ziarului *Népszava*, pe care *Lupta*, izvorul de informaţie pentru cei mai mulţi ai noştri, s'a grăbit a-l publica în nr. 73.

E' adevărat că în ziua primă după incident organul socialist, ca organ de serioasă opoziţie, s'a pus cu totul pe partea d-lui V. şi l'a apărat mai mult decât *Lupta*. După ce însă d. Dr. V. s'a prezentat în dietă, şi a făcut cum a făcut scuzele cunoscute, *Népszava* a scris un primarticol, foarte cuminte şi foarte serios, pe care *Lupta*, neobicinuită cu astfel de stil judicios, nu l'a mai reproduş. Ei bine, ne vedem siliţi a reproduce noi, măcar în parte, acest articol, pentru a se vedea, că *nimenia*, nici pe lângă cea mai mare *bunăvoinţă*, nu poate aproba procedura lui V. şi nu o poate altfel cvalifica decât ca o greşală tactică condamnabilă.

În articolul acesta, din nr. 87, dela 11 Aprilie, *Népszava*, sub titlul »Térjünk a dologra!« judecă imparţial şi obiectiv, ambele partide, atât majoritatea, cât şi minoritatea, şi conclud zicând, că poporul aşteaptă votul universal, şi nu lasă a se întuneca aceasta chestiune cu scandale patriotice, ci strigă guralivilor eroi: Destul a fost din scandalul laş; să vă vedem la lucru!«

Eată acum câte-va pasaje caracteristice din articolul amintit:

»Ear singurul om, care prin spunerea versurilor s'a făcut trădătorul Huniei, *mormăia umilit la picioarele eroilor naţionali...* (meghunyszokodva nyöszörgött a nemzeti hősök lábainál.«)

*

...»Vedem în acest lucru o mare *boacăină politică* («egy nagy politikai baklövést») şi un simptom

caracteristic al spiritului, care pătrunde pe deputații naționalităților.»

*

»Domnii deputați ai naționalităților bine știu, că această hadă de mameluci fără principii nimic nu dorește mai fierbinte, decât un pic de luptă națională și de apărare, în foc bengalic, a patriei față de un dușman nevinovat și — *neputincios*.

De aceea pândește ocazia ca să poată mântui patria față cu »tradarea« naționaliștilor...» De aceea a fost o *mare greșală tactică* a da prilej la o astfel de mântuire ieftină a patriei.»

*

»Imprejurare atenuantă pentru ei (mamelucii furioși) este numai una: aceea că **de purtarea lașă și nebărbătească alui Vaida și a soților săi**, cu tot dreptul le-a putut crește creasta.»

*

»Domnii naționaliști s'au purtat întocmai ca și o societate gonită de haita lupilor, care își aruncă un membru pradă fierelor, ca să-și poată mântui scumpa lor piele.»

*

»Acum urmează învățătura de luat în seamă. Deputații naționaliști, *cu tactica lor nedibace*, să nu mai dea ocazie eroilor naționali, a mântui pe ușor patria, ci dacă pot să-i silească la lucru și la împlinirea datorinței, ce și-au asumat: la realizarea votului universal!«

*

Acestea am voit să le reproducem, pentru a informa exact opinia publică, pe care *Lupta* o seduce cu informații neconștientioase.

Neadevărurile presei ușuraticе.

O cauză susținută numai cu minciuna este osândită prin sine însăși. Pentru a arăta deci că toată haita ziaristică por-

nită contra d-nilor Dr. Frâncu și Dr. Dăianu este imorală, va fi destul a arăta că ce *neadevăruri patente* se pun în serviciul ei.

Nr. 1.

»Poporul Român« publică sub titlul «*Doi mucenici*» un articol iscălit »Un plugar dela Cluj«. Și titlul, și iscălitura sunt *neadevăruri*. »Doi mucenici« poate fi adevărat ca titlu numai în înțelesul, că Domnii, de cari să tratează, sufer atacuri ne-drepte dela niște scribi anonimi pe cât de ignoranți, pe atât de îndrăzneți. Desigur autorul nu în acest senz, al propriei sale osândiri, l'a scris, deci a scris un neadevăr chiar și în titlu.

Neadevăr cuprinde și iscălitura viteazului din tufă, ceea ce se vede din stil. El începe a scrie astfel:

»O rușine fără păreche ne-au făcut în zilele trecute doi — durere — frunțași ai neamului nostru: un avocat de frunte și un protopop de frunte, amândoi din Cluj. Când cu adunarea poporală dela Fildul-de-jos, la care au luat parte acești doi domni (Nu e adevărat! Numai unul a luat parte! »Răv.«) a fost vorba în raportul ziarului »Lupta«, că la sfârșitul adunării un țăran a mulțumit acestor conducători(?) că au avut bunătatea să vie între popor... (etc.). Lucrul acesta s'a scris și în foile ungurești din capitală, cari au însemnat cu numele pe conducătorii români de mai sus, numindu-i se înțelege »agitatori«, ca totdeauna. Intre aceștia (Mai sus zicea direct: »pe aceștia« »Răv.«) a amintit și pe Dnii Dr. Amos Frâncu, avocat și Dr. Ilie Dăianu protopop, amândoi în Cluj. Dar ce să vezi? Acești doi domni sau simțit jicniți că îi numește frunțași români »agitatori« ceea ce azi pentru noi (pentru eroii anonimi? »Răv.«) a ajuns poreclă de fală, sau simțit însă jicniți și mai mult de faptul că s'ar fi declarat de un gând cu deputații nostri și în special cu dl dep. Vaida. De aceea iute și de grabă au trimis la foile ungurești telegramele următoare....«

Din acest model de stil se vede și modelul ignoranței, care grăiește despre cea ce nu știe, și de acea neadevăr după neadevăr spune.

Nu-i adevărat, că în legătură cu raportul despre adunarea dela Fild ar fi trimis domnii »mucenici« telegramele de desmintire. Dl Dr. Dăianu, nici n'a fost la Fild, având în aceeași zi sinod protopopesc în Cluj, nici n'a fost pomenit în »Nap«, că ar fi fost. Desmintirea s'a dat numai în 13 April, la denunțarea din Cluj, că s'ar pune la cale »*incendiarea Ardealului*« și că șefii acestor incendiari ar fi: *Dr. Dăianu; Dr. Frâncu și — Dr. Vaida*.

În telegramele acele de desmintire să cuprinde purul adevăr, și adevărul să prezintă bărbătește, cu subscrierea fiecăruiia dintre Domni, obicei necunoscut în ceata scribilor anonimi certați cu adevărul.

Nr. 2.

»*Libertatea*« lui Moța dela Orăștie astfel își așterne neadevărurile, ca din înălțimea lor să lovească în cei doi Români,

cari ca toată lumea românească, neaprobând purtarea lui Vajda, au declarat-o pe față pentru a zdrobi niște denunțări păcătoase:

»Cetitorilor nostri le e cunoscută întâmplarea cu deputatul Dr. Vajda în dietă. (Nu le poate fi cunoscută pentrucă »Lib.« nu le-a povestit-o cum a fost »Răv.«) D-sa a avut *curajul* (!) de a le ceti deputaților unguri din dietă o poezie...«

»Lib.« uită să spuie că »D-sa« a cetit așa de încet încât nici prezidentul, nici stenografii, cari își ascut bine urechile n'au auzit și n'au putut pricepe nimic.

Ăsta-i curaj? — Atunci și »Lib.« e iubitoare deadevăr!

Nr. 3.

Ar fi lungă peste măsură seria neadevărurilor, ce se debitează sub masca adevărului, în campania scandaloasă de care — cu scârbă — ne ocupăm. Relevăm însă numai una, cu care a eșit la iveală, în *Lupta*, un erou, iarăși anonim, ca toți eroii zilelor noastre, și care zice, într'un primarticol, că d-l Dr. Frâncu și-ar fi făcut reclamă publicând, la începutul »activității noastre« primul discurs al d-lui Vlad, din dietă.

Autorul, care se zice că ar fi în Sibiiu, — dacă cumva nu simulează — este provocat să arete un exemplar din broșura, care o ascrie d-lui Dr. Frâncu. O astfel de broșură nu există peste tot!

D-l Dr. Frâncu are o singură broșură: cea »Intru memoria lui Iancu«, care cuprinde un studiu splendid de apologie a lui Iancu. Nu cumva autorul anonim confundă aceste nume: »Iancu« și »Vlad...?!«

Declarațiunea d-lui Dr. Frâncu.

Condițiile între cari d-l Dr. Ales. Vajda a pus în circulație, — chiar și contra advertisementelor colegilor săi: Dr. Vlad și Dr. Stef. Pop., — niște stihuri ofenzatoare la adresa națiunei maghiare, sunt acum cunoscute. Se mai știe, că însuși d-l Dr. Vajda în plin parlament a recunoscut, că »a păcătuit, a ofenzat« și s'a rugat de iertare, ear clubul naționalist, din care face parte, nu numai l'a reprobato prin decisiune formală, ci a votat în parlament pentru »dojenirea« protocolară a d-lui Dr. Vajda, chiar și după scuzele făcute.

În aceasta situație fatală, — de aici din Cluj s'a plasat în presa ungurească, în deosebi, în ziarul agitatotic »A Nap«, o tendențioasă denunțare, că eu, dimpreună cu amicul meu

Dr. E. Dăianu, aş pune la cale, sub şefia d-lui Dr. Vajda, mişcări sedicioase în Transilvania. Cum situaţia se complica şi cu faime despre întinderea în Ardeal a mişcării ţărăneşti din Moldova, era evident pentru mine, că se urmăria, pe lângă compromiterea noastră personală, în primejdiosul punct, unde stăm, şi *nimicirea luptei noastre constituţionale* contra proiectului Apponyi, la care luptă şi noi ne angajasem, convocând mai multe adunări de protestare, ca la o cauză mare naţională, care se ridică peste nuanţele politice dintre noi. Mai mult chiar; se urmăria compromiterea poporului român din Ardeal, ca element de ordine, şi pe lângă măsuri nemotivate politice şi militare, se putea da uşor prilej la primejduirea pacinicilor Români, în urma pasiunilor sùrexcitate prin agitarea »cazului Vajda«

După asemenea antecedente s'a publicat în ziarul »A Nap« denunţarea alarmantă, că eu şi d-l Dr. Dăianu am lucra la »incedierea Ardealului« în tovărăşia d-lui Dr. Vajda. Cunoscând noi, mai bine decât ori-cine altul, situaţia în care ne aflăm aici, am aflat de lipsă combaterea imediată a acestei grave denunţări, nu numai pentru apărarea reputaţiei noastre politice, ci şi în interesul instituţiilor şi cauzei ce o reprezentăm aici. Nu ne puteam însă mărgini la o simplă negaţiune, — absolut banală în asemenea împrejurări — ci am crezut inomin necesar a invoca şi *contra-probele*. Am constatat deci deosebirea făţişe de tactică politică dintre noi şi Dr. Vajda, şi am exprimat reprobarea rolului său ultim din parlament.

În acest punct noi — cu toate deosebirile, de altfel — am ajuns în conglăsuire şi cu clubul naţionalist din parlament, care însă a mers cu mult mai departe decât noi, votând pentru dojana aplicată d-lui Vajda şi după ce şi-a făcut scuzele.

Spre marea mea surprindere mi-s'au adresat, pentru aceasta procedură, injulte în »Tribuna« din Arad. Am cerut reparare şi rezultatul se vede din scrisoarea ce urmează, şi din care apare, că redacţia »Tribunei« refuză o reparare cavалerească considerând chestia ca o afacere pur politică.

Intr'asta văd, că se înscenează o formală goană contra mea, prin injulte anonime în presă, ear o seamă de medici şi studenţi din Viena şi-au permis a-mi telegrafia altele injulte pentru atitudinea mea în afacerea Vajda. Am incredinţat de nou doi domni să le ceară socoteala faptei. Aceşti domni însă au declarat, că chestia fiind de domeniu pur politic, o procedură pe cale cavалerească nu poate avea loc. Faţă cu asemenea înscenări deci voi lua măsurile, cari le voi crede de cuviinţă.

Ţin însă să se ştie, că nu o să mă las împedecat prin nimenea de a mărturisi asupra actelor politice româneşti, tot ce convingerea mea cere *onoarea* şi pretinde *adevărul*.

Cluj, 18 Aprilie n. 1907.

Dr. Amos Frâncu,

*

Stimate amice!

În ziua de azi, ca mandatarii ai tăi ne-am prezentat la redacţia »Tribunei« din Arad, ca să cerem satisfacţie cavale-rească de la redactorul responsabil al »Tribunei« domnul Sever Bocu, pentru cuprinsul articolului din nr. 75 a »Tribunei« sub marca neiscălită »Doi infami.«

Am cerut de la d-l Sever Bocu mai întâi să ne comunice autorul, dânsul însă ne-a replicat că autorul, din motive principiari şi în interesul jurnalului nu ni-l comunică. În urma acesteia am cerut de la dânsul satisfacţie cavalească în calitate de redactor responsabil, la ce dânsul ne-a declarat pe cuvânt de onoare că nu el este autorul, iar ca redactor nu este aplicat a fi »strohmann« şi a da satisfacţie cavalerască pentru un articol, al cărui autor nu este dânsul.

Totodată a declarat ca plenipotenţiat, în numele autorului că prin articolul amintit nu a intenţionat vătămarea personală a Ta, ci a voit să desaproabe declaraţia Ta în afacerea Vajda ca fapt politic şi consideră atât autorul cât şi dânsul afacerea de natură pur politică.

Din partea noastră afacerea de onoare a Ta pe cale cavalească o considerăm de încheiată, asigurându-Te de stima noastră şi pe mai departe.

Arad, 16 April 1907.

Dr. Victor Poruţiu,
advocat.

Ion Victor Vancea,
cand. de adv.

Adunările populare şi Dl Vaida.

Purtarea »curagioasă« a Drului Vaida (vorba »Libertăţii«) a avut ca urmare între altele şi stricarea câtorva adunări populare, dacă nu a tuturor adunărilor, ce ar fi fost să se mai ţie. Nu numai pentru că furia stăpânilor provocaţi în mod bătăran le opreşte, ci şi pentru disensiunile, ce a băgat între Români.

Faptul s'a dovedit în două adunări, la Lugoj şi la Mociu.

Adunarea din Lugoj.

Duminecă, în 14 Aprilie n. s'a ținut în Lugoj o adunare frumoasă de protestare, luând rezoluțiune înțeleaptă și bărbătească, prin care și deputaților li-se dă, după cazul Vaida, îndrumări foarte potrivite, fin esprimate.

În raportul său »Drapelul« spune, că au luat parte ca la 3000 și relevă »că au venit preoții și învățătorii din toate părțile cercului și cu deosebită satisfacție am constatat, că de astădată s'a alăturat și clerul unit aproape în număr complet în frunte cu canonicii capitulari Ioan Boros, Ioan Madincea și Nic. Nestor«.

Adunarea s'a deschis la 3 oare d. a. sub prezidiul d-lui Dr. Branisce, care a rostit un discurs de deschidere de o oară. Au mai vorbit deputatul Dr. G. Popovici, învățătorul Al. Onae și țaranul Ioan Vasii. După propunerea rezoluțiilor protopopul gr.-cat. *George Popovici* ia cuvântul, laudă ținuta poporului la cea din urmă alegere din Lugoj și — zice »Drapelul« — arată, că noi am intrat în luptă, nu ca să *atacăm pe alții*, ci ca să ne apărăm drepturile noastre.

Raportorul »Luptei« descrie momentul acesta astfel (nr. 78):

»Ultimul orator a fost protopopul unit din Lugoj, d-l G. Popovici. Dsa... face aluziune la incidentul Vaida, a *cărui faptă o reprobă*, zicând că am trimis pe deputații noștri în dietă să ne apere, dar să nu atace, și că »ii rugăm ca lupta să o ducă pe cale constituțională, pe cale de drept, fără a excita susceptibilități.

»Noi vrem pace și să ne cinstim unul pe altul.

»Deputații români să se *ferească* de astfel de *fapte*, cum a fost a deputatului Vaida«.

Adunarea dela Mociu.

Adunarea fixată la Mociu pe 16 Aprilie avea să fie cea mai imponentă adunare din comitatul Clujului. Hotărâte fiind rezoluțiunile ei într-o conferență a înțelegerii din Cluj și jur, ele aveau să fie espuse și motivate odată cum se cuvine, la înălțimea situației creată prin proiectul lui Apponyi. Dar s'a amestecat și aci, ca un ic nenorocitul caz Vaida, care a redus adunarea și a făcut din ea o pură formalitate.

D-l Dr. Stefan Morariu, avocat în Cluj, omul afacerilor d-lui Dr. Vaida, ca și mai înainte s'a amestecat și aci în mod nepermis și a încercat să facă din aceasta adunare populară un for pentru tranșarea chestiei Vaida. De aceea din

Cluj, afară de dânsul și un tânăr univerzitar, nime n'a mai voit să iee parte la adunare, nevoind să mai dee poporului spectacolul unor certe ale Domnilor, cari fără să le înțeleagă, îl descuragează.

Astfel adunarea a rămas cu un singur »orator« de forță, d-l Dr. Stefan Morariu, care a »desvoltat cu însuflețire — zice raportul »Gazetei« — situația politică« culminând întru a ridica »vitejia și calitățile escelente ale poporului român, cum și alipirea cătră patrie și dorința de a trăi cu Maghiarul ca cu fratele mai mare în bună înțelegere«. Dar d-le M. asta pare că n'ar suna întocmai pe aceeaș coardă cu versurile d-lui Dr. Vaida: »Gézen-gúz nép valátok kezdet óta«. Ori cum?

Chestiunea principală a adunării, proiectul școlar, a rămas ca lucru de a doua mână, să fie tratat de inimosul tiner univerzitar, care e mai aproape de școală decât antevorbitorul său. »Ne mai anunțându-se nime la cuvânt și programul fiind exhaustat« — zice raportorul — s'a primit, tot cu însuflețire, niște rezoluțiuni, cari nu mai sunt cele adoptate și hotărâte de conferența frunțașilor din comitat, cu concursul și al d-l Dr. Morariu. Rezoluțiunea cea nouă începe clasic:

»Adunarea respinge cu indignare *injurii*, ce le fac în discuții mulți membri ai majorității parlamentare poporului român...« *BCU Cluj / Central University Library, Cluj*

Nu sună asta ca o fină reprobare a membrului minorității care a pomenit sub mustațe niscai injurii...? Pare că nu, pentru că deși adunarea n'a salutat pe curagiosul Dr. Vaida, — grație desigur d-lui Dr. Morariu — din acel prilej s'a espedat o telegramă de aderentă la adresa d-lui Vaida, iscălită de admiratorul »Liti«. Ce delcat luptător Liti!

Cazul Vaida și urmările lui.

— Raport autentic. —

În ședința din 8 Aprilie n. a dietei d-l Dr. Ales. Vaida, deputatul cercului Ighiu, a ținut o vorbire de vre-o 3 ceasuri, pe care a rostit-o însă din ce în ce mai încet. Cătră sfârșitul vorbirii sale, cu puțină legătură și cu și mai puțin rost politic, a introdus două versificații inzulătoare. Una, scrisă de un anumit Györfi, este o sângeroasă batjocură la adresa Românilor, cu refrenul:

Maradj a mamaliga mellett
Și nu face larmă măi Mocan!

Ceealaltă, un răspuns făcut de un Român, a cărui nume d-l Dr. Vaida n'a voit să-l spună, e o insultă sângeroasă, fără pic de ironie sau satiră, la adresa Maghiarilor. Amândouă sunt după vorba potrivită a unui deputat ungar, »ticăloasa gimnastică alor doi poeţi netrebniici« — care nu poate avea loc în parlamentul unei ţări, la dezbaterile serioase a unui proiect de lege aşa de adânc tăietor cum e cel dela ordinea zilei. Mai ales *nu* în chipul şi modul cum l'a vârit deputatul Vaida. Dânsul adecă a cetit viersurile aşa de incet, încât nici prezidentul camerei, nici stenografii nu l'au auzit. De-l auzia prezidentul ori îl opria de a-le ceti, ori de nu-l opria nu-i mai putea face nime nici o imputare. Stenografii neînţelegând versurile, decât ici-colea câte o vorbă, le-au cerut dela orator şi pe baza manuscriptului şi la declaraţia lui, că de fapt le-a cetit, le-au introdus fidel în protocolul stenografic al şedinţei, care în ziua următoare s'a tipărit în »Országgyűlési Értesítő«.

S'a iscat pe urma acestui fapt o indignare grozavă, — care era de prevăzut. S'a făcut o furtună în parlament ca în vremurile, când stăpâneau darabonţii. Vaida nu s'a prezentat la şedinţă, — că cine ştie ce păţia — până a treia zi, când a încercat să se scuze, recunoscându-şi greşala şi cerând iertare. I-s'a dat, într'o ploaie de insulte neamai pomenite, o dojană protocolară, »maksimum pedepsei«, pentru care au votat — până la unul — şi deputaţii români. Din parlament V. a scăpat teafăr numai furişându-se pe uşi laterale, neobservat, şi de atunci nu s'a mai arătat, ci s'a dus la Viena.

După isprăvirea şedinţei cu pricina, în seara de 8 Aprilie clubul naţionalităţilor, din care face parte d-l Dr. V. a ținut şedinţă şi dezbătând cazul a reprobat categoric, prin conclud, procedura colegului lor. Aşa a declarat în dietă d-l deputat Dr. Stefan C. Pop, în numele clubului, în şedinţa din 9 April n. 1907.

E foarte regretabil — dacă era aşa — că clubul, dacă l'a reprobat pe d-l V. în sinul seu, în ziua incidentului, nu a comunicat dietei, imediat la începutul şedinţei din 9 Aprilie cea ce a făcut în club, pentrucă atunci se lua tot ascuţişul incidentului. D-l V. însuşi a recunoscut, în şedinţa din 10 Aprilie, că dându-şi seamă, de ce a făcut, a umblat pe la tipografia Atheneului, unde se tipăreşte jurnalul dietei, şi a încercat tot posibilul, ca să împedecă publicarea insultătoarelor versuri, — dar n'a isbutit. Nu, pentrucă n'a umblat pe calea cuvenită. Dacă însă D-sa n'a isbutit să repare, ce a greşit, ar fi putut repara, deschis şi leal, însuşi clubul, declarând însuşi cazul la

începutul şedinţei procsime, şi arătând cum l'au reprobat. Pasul acesta franc şi corect, — nu înţelegem de ce — s'a întrelăsat. În şedinţa din 9 Aprilie a vorbit mai întâiu un deputat român, la proiectul şcolar, şi numai pe la 11 oare, a venit oficios la cunoştinţa dietei cazul întâmplat, şi atunci l'a adus la cunoştinţă prezidentul Justh, — nu prezidentul clubului naţionalităţilor.

În văpaia discuţiilor, cari s'au încins Românii au fost loviţi crânceni; V. nu era de faţă şi asta a făcut să crească cutezanţa lor.

În ziua următoare s'a prezentat şi V. şi provocat să se legitimeze şi-a recunoscut greşala, a recunoscut că a ofenţat şi şi-a cerut iertare. Cum a decurs aceasta şedinţă penibilă — nu mai analizăm. Destul, că majoritatea, n'a dat greşitului iertare, ci »dojană la protocol« şi pentru aceasta au votat şi deputaţii români până la unul — protop. Dr. George Popovici. —

Cum s'a petrecut incidentul cu versurile mai detaliat ne arată deputaţii români în şedinţa din 13 Aprilie a dietei. Atunci, la raportul comisiei verificatoare, de a declara, că Vaida ulterior a virit în mod neiertat nişte versuri în protocol, s'a desfăşurat o dispută.

Contra espresiunei de »becsempézzett« s'a ridicat d-l Dr. Mihali, susţinând, că d. V. »a cetit acele versuri în dietă, dar așa de încet, încât stenografii nu le-au auzit.«

Dupăce Ugron a susţinut apoi că astfel deputaţii români se fac complicii lui V. — s'a ridicat d-l Dr. Maniu, şi ca să dovedească contrarul, s'a provocat la un fapt, zicând:

»Când amicul Al. Vaida a cetit versul din chestiune — Dv. aţi auzit, că colegul Stef. Pop a spus'o, că dimpreună cu amicii din jurul lui de mai mulţiori l'au făcut atent pe Al. Vaida, ca să nu continue cetirea versurilor. Ba tot colegul meu St. Pop a declarat înaintea Dv. că şi-a întins mâna după hârtia, din care cetia, ca să i-o iee, ca V. să nu mai poată continua cetirea. Şi colegul meu St. Pop, când V. totuşi în ciuda acestora, a continuat a ceti, s'a ridicat, iar colegul Aurel Vlad a eşit afară din sala de şedinţă.«

»Când după astfel de fapte, ce se pot dovedi, şi când cu a noastră conlucrare şi cu votul nostru i-s'a dat dojana protocolară, ce mai vreţi dela noi? — întrebă d-l Dr. Maniu.

În acelaş senz s'a declarat şi Dr. Aurel Vlad, zicând din vorbă în vorbă:

»Dr. Aurel Vlad: On. Casă! Vreau să reflectez pe scurt la atacul de caracter personal al on. toleg Ugron Gábor, care a zis, că suntem complicitii lui Al. Vaida. Imi țin de datorință a declara, că atunci când Al. Vaida a început a ceti versurile, eu i-am zis *românește*: las'o dracului, nu ceti; acestea mi-au fost cuvintele, și după ce el totuși a continuat, eu am eșit afară. Acum eu așa cred, că după acestea totuși nu se poate zice, că eu i-aș fi tovarăș, complice.« (Sgomot).

* * *

Va să zică se constată, prin martori oculari, că d-l V. a cetit versurile încet, ca să nu le audă cei competenți, că și așa colegii lui cei mai de aproape au încercat în tot chipul, să-l abată dela cetit, să-l împedecă. Unul îl trage de mână, și vrea să-i smulgă manuscriptul, altul îl ocărăște, și-i închină dracului cetirea. Când totuși încăpăținatul nu cedează, și continuă simulacrul de discurs, cu gura jumătate, colegii îl lasă acolo și ies din sală.

Mai târziu seara îl reprobă în club, ne putem închipui în ce chip »parlamentar«, când și în ședință invocau pe dracu.

A doua zi se declară — destul de târziu — în parlament, că clubul l'a reprobat.

A treia zi, după toate scuzele și rugările de iertare, colegii săi votează cu majoritatea pentru a-l înfiera cu maximul pedepsei prevăzute în regulament.

Intru adevăr, cum a zis »*Népszava*« — clubul l'a aruncat pradă lupilor, numai să-și mântuie pielea sa.

Ei bine dacă așa au purces, pentru că au trebuit, să purceadă, colegii, clubul din care face parte, aderenții lui Vaida, — cum se așteptă să purceadă alții, cari nu i-s nici colegi, nici aderenți politici, dar cari și ei se aflau în aceeași situație gingașe, într'un centru șovinist cum e Clujul, în toiul luptei, în preajma unor adunări de protestare, asupra cărora Vaida cu versurile sale a așezat atârânătoare de un fir de per sabia lui Damocle.

Dacă deputații au situație gingașe când sunt în dietă, fruntașii din Cluj, au neconținut aceeași situație, fiind ziua noaptea neconținut, într'un parlament deschis, în cari nici măcar președintele păzitor nu este, nici regulamentul de casă nu veghiază și nici dreptul de imunitate nu scutește pe reprezentanții cauzei române, — dacă ei nu se vor păzi prin o absolută corectitudine socială și prin purtare cinstită, bărbătească.

Și dacă deputaților — cari aveau și alte moduri de a arangea afacerea — nu li-se face imputare, că l'au desaprobat pe V., de ce se face imputare fruntașilor clujeni, reprezentanți

permanenţi ai cauzei, cari nu au avut alt mijloc de a frânge o denunţare perfidă, decât declarând, pe faţă, cea ce altfel în cercul cunoscuţilor români, cu cari au zilnic contact, imediat au declarat — că condamnă purtarea lui Vajda.

De când contrarii să fie deobligaţi la mai mult de cât amicii şi aderenţii politici?

Sau ce scuză poate să fie pentru cei ce măsură în aceeaşi cauză cu două măsuri şi judecă în aceeaşi materie în două feliiuri?

Nu există nici o scuză şi nici o esplicare, decât orbia patimei şi răutatea vădită a pismeii!

Acestea însă petează *numai* pe cei stăpâniţi de ele.

Declaraţiune.

În 8 Aprilie n. dl Dr. Vaida vorbia contra proiectului lui Apponyi în parlamentul din Budapesta. În aceeaşi zi, în aceeaşi cauză Dl Dr. Frâncu rostia discurs într-o adunare poporală, la Fildul-de-jos, pe valea Almaşului; ear eu cuvântam pe aceeaşi temă, poate în aceeaşi oară, în sinodul protopopesc ținut aici în Cluj. Coincidenţa aceasta ar fi putut dovedi frumseţa şi solidaritatea noastră întru apărarea şcoalelor, care însemna un nou episod în lupta noastră neîntreruptă pentru limba românească, căreia noi Români în totdeauna i-am jertfit mai mult decât luptei pentru viaţă. Fatalul destin, care de atâtea ori şi-a bătut joc de noi; a voit însă să ne smulgă aceasta dovadă, menită a ne da poate o nouă îndrumare pe viitor. Cum s'a stricat toată frumseţa acestei lupte se ştie; unealta stricăciunei au fost neşte versuri perverse, inspirate de duhul rău al urei, care acum s'a răsbunat asupra noastră.

Angajat şi eu în lupta pentru şcoale, la două adunări, ce aveam să mai ținem în acest comitat, şi denunţat — prin intrigi din Cluj — ca incendiarul »Ardealului« cu d-ţii Dr. Frâncu şi Dr. Vaida împreună, tocmai când acesta toată furia şovinismului şi-o provocase printr'o nesocotinţă regretabilă, am aflat de lipsă în interesul reputaţiei şi a causei ce o am reprezentat aici totdeauna cu cinste, ca să dau în însuşi jurnalul »A nap« o desmintire, şi să zdrobesc veninoasa minciună acolo unde ea a fost cuibărită, şi de unde a fost sămănată în suflete. Am trimis deci la ziarul »A nap« din Budapesta următoarea depeşă:

Uimit văd din numărul de ieri al preţuitului dv. ziar că mă număraţi şi pe mine între preţinşii »incendiarilor ai Ardealului«. Cunosc isvorul tendenţioaselor scorniri, cari provin din ura unor mici existenţe

locale. Ca preot român greco-catolic eu combat din convingere proiectul școlar al lui Apponyi, în interesul superior al binelui de obște; altfel nu am nimic comun cu deputatul Vaida, a cărui tactică politică în interesul bine priceput al Românilor n'am aprobat-o nici până acum; ear funestul său rol parlamentar din urmă îl osândesc în întregime, din punct de vedere atât omenesc și creștinesc, cât și românesc.

Văd cu și mai mare uimire acum, că aceasta telegramă, grație acelorăși intrigi, a fost prezentată publicului românesc într'o lumină cu totul falsă și contrară intențiilor mele. Țin să se știe, că n'am nici o afacere personală cu dl Dr. Ales. Vaida, și că declarând eu opinia mea, cunoscută altfel, între Români cu cari am contact mai viu, n'am intenționat nimic altceva, decât ca să zdrobesc o scornitură plasată cu reavoință într'un ziar unguresc, în cel mai critic moment al luptei la care m'am fost angajat cu tot sufletul meu.

Ori ce altă interpretare a procedurii mele este arbitrară, răutăcioasă ori dușmănoasă, față de care îmi rezerv dreptul de a proceda cum voi socoti eu de bine. Mai socotesc că opiniile politice, ori cât de contrare ni-s'ar părea, trebuesc discutate cuviincios, și obiectiv, pentrucă cine nu are atâta cultură a manierelor nu e chemat a avea rol în comunitatea publică a oamenilor culti.

Cluj, la 20 Aprilie n. 1907.

Dr. Elie Dăianu.

CRONICA.

— Gazeta Transilvaniei (nr. 79) luând notă de fapt a bravilor Românași dela Viena, zice:

»Inregistrăm faptul. Regretăm însă acest fel de manifestație violentă a opiniunilor contrare cu atât mai vârtos, cu cât nici odată cauza noastră n'a pretins mai mult ca acum să veghiem asupra marilor interese ale solidarității noastre și să *ne respectăm bărbații cu merite pentru națiune*. Ar fi trist și dureros dacă s'ar repeta iarăși pornirile de odinioară între noi, cari născându-se din predispoziții față cu persoane de altă opiniune, au produs mari neînțelegeri și au cauzat mult rău în sinul nostru».

— »Tribuna« din Arad, cuprinsă de eterna sete de scandal, continuă minciunile calomnioase »de sub cetatea lui Gelu.« — Tot ce scrie în nrul acesta din 22 Aprille e scornitură şi neadevăr. Reese însă din întregul un adevăr, că Tribuna s'a pus în tovărăşia faptelor lui Podoabă, şi aci o lăsam singură să se amuzeze de societatea în care a ajuns.

Constatăm numai, că aceasta mamă a scandalului din viaţa noastră publică — »Tribuna«, a început atacurile sale în contra protopopului Dăianu şi Dr. Frâncu, — înainte de telegramele din »A nap«. Va să zică tovărăşia tainică »Vaida — Podoabă«, care la 28 Nov. 1905 se bănuia numai, acum ese pe faţă, întărită cu Ion Russu Şirianu, isteţul schiop, care a ştiut să sară pe fereastră în — şi din redacţia „Tribunei“ dela Sibiiu.

Ne pare bine când duşmani așa de vechi între sine îi vedem la olaltă mână în mână — combătând pentru o cauză așa nobilă »sub cetatea lui Gelu.«

— »Unirea« scrie. »Un incident regretabil a conturbat deodată mersul normal al discuţiei.

Noi,... n'am aprobat acest pas (a d-lui Vaida) pentru motivul simplu că putea (!) să dea anză — după cum a şi dat — la susceptibilităţi şi interpretări eronate.« — Dela »Unirea« cea moderată, care şi afacerea cu Apelul la schimbarea firmei, tot a d-lui V. a calificat-o numai o »pornire pripită«, e destul şi atât.

Numărul proximal al „Răvaşului“ va apărea, ca număr de Paşti, în mărime corăspunzătoare, cu bogat şi interesant material literar. Articoli de Paşti se primesc până în 1 Maiu n. 1907.

Pošta Redacţiei şi Administraţiei.

— Lupta, care a publicat ca »*Salut cordial*« un articol, sub numele unui preot cinstit, care nici când nu i-a trimis articole, ear rectificarea acelu preot n'a voit să o publice, — dă în vileag acum nişte versuri de »Gura Satului« sub nume plastografiate. Crede că după rolul cu versurile lui Vaida mai poate compromite şi pe alţii cu versuri, ca să câştige astfel patronului său slaba mângâiere »socios habuisse malorum«... Puternici aceşti politiciani, ce operează cu versurile...

— »*Curiosul*«. Suntem în plăcuta poziţie de a rectifica cele publicate în nr. trecut sub marca aceasta. Dl Dr. D. L. departe de a se ocupa cu ghicitori pentru »Lumina« este cel mai mare contrar al acelei fiţiici, care consecvent abuzează de numele cinstit al D-sale. Cercat-a şi la Kossuth Fer. să impedece scandalul ce-l face jidovaşul Şaluzinsky, şi n'a izbutit; odată a tăgăduit că ar fi el, dar după ce s'a promovat Dr. i-a pus numele mai departe, ca Dr. D. L. E un scandal nemai pomenit, pe care numai o presă nedeamnă. de mercenari, îl poate face, şi încă consecvent în fiecare număr. Parcă şi »L.« ar fi red. de ai »noştri«.

Tipografia „Carmen“ Petru P. Bariţiu în Cluj.

Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuițarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însemnătate este pentru oricare econom a întrebuițarea acest prav de îngrășare, căci prin aceasta se urcă valoarea — adevă prețul vitelor, porcilor și a cailor. Prețul este 60 fil.

Moartea cloșanilor și a șoarecilor.

Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Prețul 60 fil.

Prav pentru oatul găinilor. Prin întrebuițarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când alt cum nu ne ouă — sau foarte puțin. Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este, că vitele și porcii toamna și iarna întregă, până la deplina dezvoltare a primăverii, suferă mai mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și dezvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i astfel încât în loc de a li-se ridica prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuițeze aceasta unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fil.

Extracte pentru prepararea romului și a diferitelor licheuri. Cine voește a-și prepara rum și liqueuri bune și ieftine, să întrebuițeze aceste extracte. Prețul pentru o litră 40 fil. Pentru prepararea rachiului de prune iarăși 40 fil. Tot în acest acest preț să capătă și pentru rachiul de drojde, de slibovitz, de rachiul de bucate și de borovicica.

Thee foarte ieftină și bună. 1 pachet 20 fil. 1. kg. cu 6 și 8 cor.

Sirop de zmeură. Curat numai de suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 kg. 1 cor. 20 fil.

Unsoare contra mânilor și picioarelor înghețate 70 fil.

Esență contra bătăturilor, (ochi de găină) 70 fil.

Toate aceste se capătă la:

Cornel Demeter, apotecar în Szászváros.

Institutul indigen de asigurare

Fondat la
1868

„Transsylvania“

Fondat la
1868

se recomandă pentru încheierea de

Asigurări de foc și asupra vieții, de-rente, zestre pe cheltuelile înmormântării etc. în toate combinațiile și cu tarifele cele mai ieftine.

Valori asigurate:
105 milioane cor.

Despăgubiri, prestăte:
7 milioane coroane.

Sfaturi în toate afacerile de asigurare se dau fără nici o cheltuială.

Acușitori buni se caută în condițiuni favorabile,

Agentura generală în Cluj, Emketer 16.

Asigurări se pot face la »Economul« și la Agentura »Transilvaniei« în Cluj.

Cine suferă de (nevoie) sgarciuri și stări nertrimită gratis și franco dela

Epilepsie

voase, se ceară broșura despre Epilepsie, care se trimite gratis și franco dela »Privil. Schwanen Apotheke,« Frankfurt a. Main. 26-53

„THE STANDARD“

fondată în anul 1825.

Efectuește **asigurări pe viață** pe lângă condițiuni foarte favorabile.

Incasso anual	Avere proprie
Cor.: 34,600.000	Cor.: 274,000.000

Dividende solvite	Despăgubiri de viață
Cor.: 170,000.000	Cor.: 570,000.000

Agentura generală pentru Transilvania:
Cluj. Strada Ferencz-József Nr. 17.

Filiala pentru Ungaria:
Budapesta, Strada Kossuth-Lajos nr. 4 în Palatul Standard. (Casa proprie).

Centrala generală:
Edinburg. (Anglia).

La tipografia

»CARMEN«

în Cluj

se află de vânzare

„ROMANA“

(pe note)

de Tunarul.

Prețul unui esempl.

2 cor. 50 fil.

Tipografia „Carmen“ Petru P. Barițiu în Cluj.